

Subway Chokehold

Shiur# 423 | June 16th 2023

Riddles of the Week

#1

שׁו״ע או״ח סימן שלט סעיף ד

אין דנין: הגה - ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו דהוי בכלל דין; ואם יברח, אין עלינו כלום (ב"י סוף סימן רס"ג בשם שבולי הלקט). ולא מקדשין:

#2

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טו עמוד א

תניא א"ר אלעזר בן פרטא בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע מנלן ממרגלים ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך המוציא שם רע על חבריו על אחת כמה וכמה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד א

אמר רבי יצחק כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי האבן.

#3

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לד עמוד ב

יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנאמר ויקרא משה להושע בן נון יהושע יה יושיעך מעצת מרגלים.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד ב

ואמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה ד

בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, וכן אם הרג טריפה או שכפתו ונתנו לפני הארי או שהניחו ברעב עד שמת, הואיל והמית מכל מקום נהרג, וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאיבריו נהרג עליו, מה שאין כן בישראל. השגת הראב"ד וכן אם הרג רודף וכו'. א"א קשיא ליה אבנר, עכ"ל.

משנה למלך הלכות חובל ומזיק פרק ח הלכה י

רל"ח כתב או אפשר שאין הנרדף הבא להציל את עצמו בנפשו של רודף צריך להתרות ברודף לפי שהוא בהול על נפשו להציל עצמו לולא חייבוהו להתרות כו'. וכתוב שם מכ"י של הרב המחבר ז"ל וכיוצא בזה כתבו ז"ל דהא דאמר דאם יכולין להציל באחד מאיבריו של רודף שאין הורגין אותו שדין זה לא נאמר אלא באיש אחר הבא להציל אבל הנרדף אינו מדקדק בזה ועיין בכנה"ג בחדושו על הרא"ם פ' וישלח ע"כ):

מנחת חינוך מצוה רצו אות לג

ואני מסופק אם רשאים להרוג הרודף אחר ספק נפש, כגון אסופי שנמצא והוא מחצה על מחצה דודאי ההורג אינו נהרג עליו, אם רשאים אנחנו להרוג הרודף אחריו להרגו. ונראה לי פשוט דמבואר ביומא פ"ה ע"א דרבי ישמעאל יליף דפקוח נפש דוחה שבת מבא במחתרת, ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות ורציחה גורמת לשכינה שתסתלק מישראל ניתן להצילו בנפשו קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת, א"כ רואים אנו דאפילו ספק רודף מותר להורגו א"כ הכא נמי. ואף דלמסקנא דחי לה דשאני מחתרת דחזקה וכו' ואשכחן ודאי ספק מנלן, א"כ נראה דהתירה התורה להרגו דוקא בודאי. זה אינו, דבאמת מכאן לא מוכח ספק, אבל לפי המסקנא דשמואל יליף מוחי בהם דאף ספק פקוח נפש דוחה שבת, א"כ כיון דחזינן אף דשפיכות דמים אינו נדחה אף מפני ודאי פקוח נפש, מ"מ ברודף דניתן להצילו מפני פקוח נפש חזינן דהתירה התורה שפיכות דמים מפני פקוח נפש היכא דהוי פושע כגון רודף, וא"כ רציחה כזו התירה התורה מפני פקוח נפש כמו שאר עבירות, ואם כן אפילו ספק פקוח נפש כיון דהוא פושע גילתה התורה דשפיכות דמים כי האי נדחית, א"כ שוב אין חילוק בין ודאי פקוח נפש בין ספק פקוח נפש, ובהא לא פליג על רבי ישמעאל דלרבי ישמעאל ספק פקוח נפש דוחה רציחה גבי רודף הוא הדין לדידן, אך מקרא דרבי ישמעאל לא מוכח ספק ומוכח מקרא דוחי בהם, וכיון דחזינן דהתורה התירה רציחה כזו מפני פקוח נפש הויא לה כשאר מצוות, וא"כ נדחית נמי רציחה כי האי מפני פקוח נפש הנ"ל כשאר מצוות, ואפילו מפני ספק פקוח נפש, כן נראה לי בעזהשי"ת.

ולפי זה אף ברוב גוים כיון דמפקחין עליו את הגל דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב [יומא פ"ד ע"ב], א"כ הרודף אחריו ניתן להצילו בנפשו, כיון דחזינן דעבירה דרציחה נדחית גבי רודף מפני פקוח נפש הויא לה

כשאר עבירות דנדחין מפני פקוח נפש דנדחין אפילו במקום רוב, כי אין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, א"כ אפילו במקום רוב ניתן להצילו בנפשו. וכל זה נראה דוקא ברודף אחר חבירו להרגו, כיון דהוא כמו שאר עבירות הדר הוי ליה בכלל וחי בהם אפילו בספק ובמקום רוב, אבל ברודף אחר ספק ערוה, דהתירה התורה ומצוה איכא להרוג הרודף זה אינו מחמת פקוח נפש רק גזירת הכתוב גבי עריות, אם כן דוקא בודאי ערוה אבל בספק ערוה בודאי אסור להרגו כי ספק נפשות להקל, וזה אינו בכלל פקוח נפש להצלת נפשות רק גזירת מלך הוא, א"כ הרודף אחר ספק ערוה בודאי ספיקא לחומרא ואסור להרוג אותו, והוא חילוק פשוט למבין. ולפי מה שכתבתי, כיון דהתורה התירה דמו של רודף מפני פקוח נפש א"כ הדר הוי ליה בכלל וחי בהם אפילו על ספק פקוח נפש, למה לי היקשא דהוקש לנערה המאורסה דניתן להצילו בנפשו, ועי"ש בתוס' סנהדרין ע"ג א ד"ה אף, שהקשו הא מוכח ממחתרת, ותירצו דמשם הוה אמינא רשות והיקשא איצטריך דהוי מצוה. ולפי מה שכתבתי כיון דהתורה התירה א"כ הוי ליה בכלל וחי בהם א"כ ממילא הוי ליה מצוה, זה אינו, דגם מוחי בהם כיון דהתורה התירה לעבור על המצוה מפני פקוח נפש, ממילא כיון דהוי היתר א"כ ממילא הוי מצוה להציל נפש מישראל מלא תעמוד וגו', א"כ גם דברי התוס' צ"ע למה לי היקשא כיון דהתורה התירה דמו של רודף מפני פקוח נפש ממילא מחוייב והויא לה מצוה, עיין ר"מ פ"א מרוצח הט"ו שעובר על כמה לאוין, עי"ש, על כרחך צריך לומר דרציחה חמורה ולא הוי ידעינן דהוי מצוה, א"כ מוחי בהם ג"כ לא הוי ידעינן אם הוא מצוה על כן צריך היקשא, וצ"ע כעת:

שעורי ר' שמואל מסכת פסחים דף ב עמוד ב

(יב) אולם במנ"ח במצוה רצ"ו ובמצוה ת"ר ראיתי דנקט שלא כדברינו, דכתב לחדש דהרודף אחר אסופי שהוא ספק ישראל ספק עכו"ם ניתן להצילו בנפשו, [והגם דבישראל שרודף אחר עכו"ם ליכא דינא דניתן להצילו בנפשו], דהא ר' ישמעאל קאמר דאפילו ספק על ממון בא ספק על נפשות בא נדחית רציחתו בפני הפיקו"נ של הנרדף, והגמ' דחי לה רק כדרבא דאמר דאיכא חזקה ואשכחן ודאי פיקו"נ דדחי ספק מנלן, אבל לבתר דילפינן מוחי בהם ולא שימות בהם דספק פיקו"נ נמי דוחה אזי גם ברודף אפילו היכא דהוי ספק יהא ניתן להצילו בנפשו, דכיון שהוא רודף ליכא את המאי חזית, ולבתר דילפינן כבר דספק פיקו"נ נמי דוחה, אתי הספק פיקו"נ דהנרדף ודחי את הרציחה של הרודף. וכתב עוד דאפילו ברודף אחר אסופי היכא דאיכא רוב עכו"ם הכי הוי דינא, דבפיקו"נ לא אזלינן בתר רוב והפיקו"נ של המיעוט נמי דוחה.

ויש לדון בדבריו מכמה צדדים, חדא דלפי מש"נ ליכא ראייה מהתם, דדוקא לפי ההו"א דקאמר ר"י דכל בא במחתרת הוי ספק מוכח מהתורה דגם ספק מהני שלא יהא את המאי חזית, אבל למסקנא דהוי ודאי אין כלל ראייה היכא דהוי ספק, די"ל דרק הא דבא על נפשות מהני שלא יהא את המאי חזית ולא עצם הביאה במחתרת. ואפילו אי נימא דגם למסקנא עצם הביאה במחתרת מהני שלא יהא את המאי חזית ודלא כמש"נ, מ"מ זהו מדיני וחיובי גניבה של בא במחתרת דהביאה במחתרת מוריד את המאי חזית ואין זה משום דהוי ספק רודף, וא"כ דוקא ביאה במחתרת מוריד את המאי חזית אבל שאר ספק רודף אינו כן. ועוד דאפילו אם

נדמה ספק רודף לספק בא במחתרת, מ"מ התם הרי הוא רודף אחר ישראל ורק דמספק"ל בכונתו אם על ממון בא או על נפשות בא, ובזה הוא דהוי דינא דעצם הרדיפה שהיא גורמת את הספק מהני שלא יהא את המאי חזית, אבל בגוונא דהמנ"ח הרי מספק"ל אם הוא בכלל רודף אחר ישראל, ומאי ראייה דגם בזה הדין כן, ומכל הלין טעמי צע"ג בדברי המנ"ח וכמעט ברור דלא כדבריו.

אמנם למאי דנקט המנ"ח דברודף אחר ספק ישראל אזי מה דהוא עצמו גורם את הספק ע"י הרדיפה מהני דליכא דינא דמאי חזית בתורת ודאי, וממילא דחי הדין פיקו"נ את האיסור רציחה, א"כ היכא דיהא לנו ספק אם על ממון בא או על נפשות בא יהיה גם הדין דניתן להצילו בנפשו. [ורק אפשר דבא במחתרת גרע כיון דהוי דין נידון ע"ש סופו, ודין נידון ע"ש סופו הוא רק בבא על נפשות ודאי, אבל בספק שמא על ממון בא ליכא דינא דנידון ע"ש סופו, וא"כ לא יהא לו הכא דין רודף, אכן מהמנ"ח מבואר דגם הכא הדין כן, דהא המנ"ח אייתי מהא דר"י דס"ל דהוי ספק והגמ' דחי רק דספק מנלן אבל למסקנא דידיעין ספק ס"ל נמי כר"י, ומבואר מהמנ"ח דגם הכא הדין כן]. והתוספתא דסנהדרין הנ"ל יפרש המנ"ח דמיירי באב על הבן דהיכא דאיכא ספק אמרינן דודאי לאו אנפשות קאתי, או דיגרוס בתוספתא דניתן להצילו, ועכ"פ עיקר דברי המנ"ח צ"ע ויש מקום גדול לדון דלא כהמנ"ח.

יג) לעיל נזכר סוגית הגמ' ביומא פ"ה, דיליף ר' ישמעאל דפיקו"נ דוחה שבת ושאר איסורים מדינא דבא במחתרת, ומה זה שספק על ממון בא על נפשות בא התירה התורה את דמו משום הפיקו"נ של בעה"ב, דדחי הפיקו"נ את האיסור רציחה החמור מכ"ש דדחי שבת, ומשמע מהגמ' דהדין דבא במחתרת והדין דניתן להרוג את הרודף משום הצלת הנרדף הוא מצד ההלכה של דחיה דפיקו"נ, [דהא בגמ' בסנהדרין מבואר דבא במחתרת הוי גם מצד דין רודף]. וחזינן מהכא תרי מילי, חדא דדין הצלת הנרדף אינו דין מחודש של הצלת הנרדף מפני רודפו אלא דזהו מצד הדין הצלה הרגיל דפיקו"נ, ועוד חזינן דהגם שאין שייך שאיסור רציחה ידחה בפני פיקו"נ וכדאמרינן בגמ' מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דאחרינא סומק טפי, ואין דוחין נפש מפני נפש, מ"מ הרדיפה מהניא דליכא את הדין מאי חזית ונדחית נפש הרודף בפני נפש הנרדף, ולהכי דחי הפיקו"נ דהנרדף את האיסור רציחה, וילפינן מינה נמי בק"ו לכל איסורי תורה דנדחין בפני פיקו"נ. ולמאי דקאמר ר"י דבא במחתרת הוי ספק אי על ממון בא או על נפשות בא, מוכח דס"ל דעצם הביאה במחתרת מהני דליכא להמאי חזית, או דיש לפרש דמכיון שהוא עצמו גרם את הספק שיש לנו לדון שמא על נפשות בא להכי ליכא מאי חזית, ועכ"פ מבואר דהביאה במחתרת מהני דליכא להמאי חזית וממילא נדחה הרציחה מצד הדין פיקו"נ.

ואמנם קשה דהגר"ח ז"ל בפ"א מרוצח כתב להוכיח בראיה מפורשת דדין הצלת נרדף מיד רודפו הוא דין מיוחד ואינו מצד פיקו"נ, דבגמ' מבואר דהך דינא דהצלת נרדף מפני רודפו נוהג גם בבני נח, [ובאמת עיקר קרא דשופך דם האדם באדם דמו ישפך דמינה דרשינן בגמ' דין רודף איירי בב"נ], וכן משמע להדיא ברמב"ם דבבב נח שרודף אחר חברו להרגו איכא נמי הדין דניתן להצילו בנפשו, ואילו ההלכה דפיקו"נ

ליתא בב"נ, הרי חזינן דדין הצלת נרדף הוי דין מיוחד של הצלת נרדף מיד רודפו, דניתן להרוג את הרודף משום הצלת הנרדף, ואי"ז מצד ההלכה דפיקו"נ. ולכאורה קשה דהא בגמ' ביומא יליף ר"י פיקו"נ מבא במחותרת, ומשמע דבא במחותרת הוי נמי מצד ההלכה דפיקו"נ, ואפשר דכונת הגמ' היא רק לענין ילפותא אבל אין זה ממש מדין פיקו"נ, אולם מפשטות הגמ' דילפינן מיניה פיקו"נ משמע דהכא הוי נמי מדין פיקו"נ וצ"ע.

והנה בהא דנתבאר דבב"נ נמי איכא דין רודף, יש להעיר דאפשר דהיינו דוקא דין רודף אבל דין בא במחותרת ליכא בב"נ, ובאמת לא נזכר הדין בא במחותרת אלא בישראל ולא בב"נ. והגם דבא במחותרת נידון מצד רודף ודין רודף הרי איתא בב"נ, מ"מ הלא תנן בסנהדרין ע"ב דבא במחותרת נידון ע"ש סופו, ויל"ע דאמאי צריך לדונו ע"ש סופו הלא השתא הוי רודף וכדאמר רבא חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מידע ידע דקאי לאפיה ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה, ומבואר דעל נפשות בא והוי רודף ממש וצ"ע. אבל עכ"פ הכי משמע מהמשנה דהשתא אין לו דין רודף ורק דהוי הלכה של נידון ע"ש סופו, דכיון שסופו שיהא רודף אמרה התורה דהביאה במחותרת עושה עליו דין של נידון ע"ש סופו, וממילא אפשר דהך הלכתא דנידון ע"ש סופו לא נאמרה אלא בישראל אבל בב"נ ליכא להך הלכתא. ואולם אפילו אי נימא דדין בא במחותרת ליתא בב"נ, מ"מ קשה הקושיא הנ"ל שכתבנו, דהרי הא דליתא בב"נ את הדין בא במחותרת היינו משום שלא נתחדש בו ההלכה של נידון ע"ש סופו, אבל בישראל שנתחדש בו דין נידון ע"ש סופו דינו הוא מצד רודף, וכדאמרינן בגמ' קמ"ל דרודף הוא, וא"כ קשה מהא דילפינן ביומא פיקו"נ מבא במחותרת מוכח דגם רודף הוי מצד פיקו"נ, ואילו מהא דאי' בגמ' דאף בב"נ איכא דין הצלת הנרדף דניתן להרוג את הרודף מצד הצלת הנרדף, מוכח דדין הצלת נרדף הוי דין מיוחד ואין לזה שייכות להלכה דפיקו"נ, וצ"ע. [א"ה, עי' מש"נ בזה בס' זכרון שמואל סי' פ"ג ס"ק כ"ג].

חשוקי חמד מסכת בבא קמא דף סט עמוד א

ד. מותר לאדם לעשות בשלו מה שרוצה

עוד נראה שמסברא מותר להכניס רעל לתוך הכריך, שהרי אדם רשאי לעשות בשלו מה שלבו חפץ, וכי למה יהא אסור להטמין סם המות בתוך הכריך שלו, ולא יתכן שאדם יהיה מוגבל ולא יוכל לעשות בביתו מה שהוא חפץ, בגלל החשש שמא יבוא גנב ויאכל, הגע עצמך וכי אדם צריך להוציא מביתו בקבוק ויסקי המכיל כלור או אקונומיקה, בגלל ששמע שגנב יודע שבביתו יש ויסקי ורוצה לשתותו, כך לא יתכן שלאדם בתוך ביתו יהיה אסור לעשות בממונו מה שלבו חפץ.

אמנם היה מקום לחלק דשאני הכא שהטמין לו סם המות בכוונה, שאם יאכל ימות, ולכן אסור. אולם יש לומר דמאחר ואין כל איסור להטמין בביתו סם המות, אין אנו יכולים לחייב על המחשבה, דומה הדבר למבואר במנחות (דף סד ע"א) לא שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה תינוק ודגים,

רבה אמר פטור, ורבא אמר חייב. רבה אמר פטור, זיל בתר מעשיו, ורבא אמר חייב, זיל בתר מחשבתו. ולמעשה פסק הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת הלכה טז) כרבה דזיל בתר מעשיו ולא בתר מחשבתו, וכתב שם החזו"א (מנחות סימן מב אות יח) שאפילו שהפיקוח נפש אינו מכריח את צידת הדגים, מ"מ המעשה שעשה האדם לא היתה אלא פריסת המצודה, ומלאכה זו מוכרחת מפני פקוח נפש, והלכך אף על גב דפשע במחשבתו, אין כאן מעשה איסור ואין חייבין על מחשבה. מבואר בחזו"א שאין חייבין על מחשבה.

אמנם כתב האור שמח (שם) דמה שכתב הרמב"ם שנתכוין להעלות דגים והעלה דגים ותינוק שפטור, היינו מדאורייתא, אבל מכין אותו מכת מרדות, וכמו שפסק (פרק יב מהלכות נדרים הלכה יח) נדרה והפר לה האב או הבעל, והיא לא ידעה שהפר, ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון, הרי זו פטורה, ואף על פי שנתכוונה לאיסור, הואיל ונעשה ההיתר פטורה, ועל זה נאמר 'וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה', ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור.

יש לחלק דדוקא התם כיון שעשה 'מעשה' ופרס מצודה בשבת לצוד דגים, לפיכך צריך כפרה על המחשבה, [ניתכן שזה גם טעמו של רבא הסובר זיל בתר מחשבתו] משא"כ בענינו שלא עשה כלום, וכל המעשה הממית עשה הגנב, אין כאן 'מעשה' ואי אפשר לחייבו על מחשבה ערטילאית, וגם לא לומר לנגב שעשה שלא כדין, כיון שלא עשה כלום, ואדרבא הנגב אינו רוצה את כל מעשה הגניבה, ולא את מעשה הרעל, וחושב בלבו הלוואי שהגנב יחזור בתשובה, ויפסוק מלגנוב, לפיכך אינו אחראי על פושעים החודרים לביתו, ואם הגנב נכנס ואכל ומת אין שום אשמה על בעל הבית.

ה. האם מותר להניח חבלים רפויים שאם גנב יטפס יפול וימות

שאלה. יש להסתפק האם מותר לאדם להניח חבלים רפויים במרפסת ביתו, כדי שאם יבא גנב ויטפס על מרפסת ביתו, יפול וימות, כמו כן יש להסתפק אדם הדר במקום נידח, האם מותר לו לחשמל את גדר ביתו, כדי שאם יבא פורץ יתחשמל וימות?

תשובה. אמרינן במסכת דרך ארץ (פרק ג ה"ג) מעשה ברבי יהושע שהכניס אצלו אדם אחד, נתן לו אכילה ושתייה, והעלהו לגג, ונטל את הסולם מתחתיו. מה עשה אותו האיש, עמד בחצי הלילה, ונטל כל הכלים, וכרכן בטליתו, וכיון שבקש לירד, נפל מן הגג, ונשברה מפרקתו הימנו, לשחרית בא ר' יהושע ומצאו, אמר לו ריקה, כך עושין בני אדם כמותך, אמר לו לא הייתי יודע שנטלת את הסולם מתחתי, אמר לו ריקה, אי אתה יודע שמאמש היינו זהירין בך. מכאן אמר רבי יהושע, לעולם יהיו כל בני אדם בעיניך כליסטים, והוי מכבדן כרבן גמליאל, עכ"ל. הרי שמותר לאדם לעשות מעשה כדי שהגנב יפול וישבור מפרקתו.

ולכאורה יש להקשות איך עשה רבי יהושע כן, והלא יתכן שיקום באמצע הלילה אפילו שלא על מנת לגנוב, וירצה ללכת וימות. ויש לומר שידע רבי יהושע שבאמצע הלילה אף אחד אינו קם, ואם אינו גנב לא יקום רק עד הבוקר, ואז יראה שאין סולם. ובמנחת שלמה (ח"ג סי קה) כתב, שנראה שאם אותו גנב לא היה

בהול כל כך לבצע גניבתו לא היה בא כלל לידי בזיון, וכל שכן לנזק של חבלה כי היה רואה שהסולם איננו, והיה מבקש מבעל הבית להביאו, ומה שנשברה מפרקתו היה רק מחמת רוב הבהילות שלו, וממילא לא שמעינן כלל מהך עובדא שמותר לגרום חבלה לגנב וכל שכן שלא לסכן חיים בשבירת מפרקתו דחשיב כמת שמטמא מחיים, ע"כ.

חזינן מדברי המנחת שלמה, שמותר לעשות מעשה שאם הגנב יהיה בהול, [ובדרך כלל רוב הגנבים בהולים] יפול וימות, אבל אסור לעשות מעשה שבודאי יקרה משהו לגנב, ונראה שהכא בעניננו לכו"ע מותר לעשות מעשה כדי שהגנב יפול, שדוקא התם בסולם שהכניס אותו לביתו, והעלוהו לעליה, הרי חייב לדאוג לו לסולם כדי לרדת ממנו, ואם מסלק את הסולם, יש בזה משום 'לא תשים דמים בביתך', אבל בעניננו שהגנב מכניס את עצמו מותר לעשות בביתו מה שרוצה, ואין החבלים מקום לטיפוס של אנשים, ואם הגנב מטפס שם, איהו דאזיק אנפשיה, והוא הדין בכריך, הגנב איהו דאזיק אנפשיה.

ויעוין בדרך שיחה (עמוד שעא) שכן אמר הגר"ח קניבסקי שליט"א שמותר להחליש את החבלים, והוא ממש המעשה שהובא במסכת דרך ארץ.

נעשית לאחר הקבלה, היינו משום דהתם חייבין לענין קנין שיקנה הגזילה ע"י השינוי, ולענין קניית הגזילה אזלין בחר שעת היותה ברשות בעלים, ואם רק נשתנית ממנו שהיתה ברשות בעלים הוי שינוי לענין קנין, וכמו צנתן אמר לנצט לנצט שחור ולנצט אדום דקני להממר בשינוי אף דהגזילה והשינוי צאין כאחד, דכל לענין קנין שהוא זכותו של הגזלן כל שנשתנית הגזילה מכפי שהיתה של בעלים קני לה, אבל בגזל כלי ושברו או כחשה הכחשה דלא הדרת לפמשי"ק דעת הרמב"ם דהא דמשלם כשעת הגזילה יסוד דינו הוא דין חיובת של הגזלן שמחוייב להשיב לו כחשה גזל והדין חזק שבהפך הוא המחוייב שלא יוכל לקיים צ"י דין השבה ולומר לו הרש"ל, צוה י"ל דלא שייך למידן כלל לענין זה על שעת היותה ברשות בעלים שהוא עוד קודם הגזילה, רק על שעת חיובת, דהיינו שהחזיק נעשה לאחר שפצר נחתייב בהשבתה אז הוא הנחמד הדין דלא מוקיים צו דין השבה, ולא היבא דהגזילה והחזיק צאין כאחת דלא נחתייב מעולם בהשבה שלי שלם, וי"ע צוה ואם נימא כן אין לנו לריכס למשי"ב למעלה דמשו"ה צעיק הכא צוהאכרי שישתנה שמה משום דצלה"ה אף שאינו יכול לומר הרש"ל מ"מ חייב חיובת לענין המזוה כיון דלא קני לה, אלא דהכא צוהאכרי שחיי דהוי כעין שגזל ממש אף לענין הרש"ל, וי"ד להכחשה דלא הדרת להכחשה נעשה לאחר הגזילה, וה"ל בגזל דיקלח וקטלי צאמת יכול לומר לו גם הרש"ל כיון דהגזילה והחזיק צאין כאחד ופשי"ג. והתוס' לשיעור דס"ל דגם הך דכחשה הכחשה דלא הדרת לענין קנין קמיידי דהוי שינוי גם לענין קנין, משו"ה שפיר הקשו מזה על אונכרי וגזל דיקלח וקטלי, דלענין קנין אין חילוק בין אם השינוי נעשה ברשות הגזלן או בצ"ה עם הגזילה, כל שנשתנה מכפי שהי' ברשות בעלים קני, כ"ל. אבל לדעת הרמב"ם דהוא דין צפ"ע בהשבת גזילה ואמירת הרש"ל ויסודו משום דין החזק הוא, ע"כ שפיר י"ל דחלוק בין אם החזיק נעשה אח"כ לאחר שנחתייב בהשבתה, או צו כחשת עם הגזילה, ואין קושיא כלל מהכחשה דלא הדרת לאונכרי וגזל דיקלח וקטלי, וכפ"י.

הלכות רוצח ושמירת נפש

פ"א ה"א כל היכול להליל בחצר מאיבריו ולא ערס צנך אלא הליל בנפשו של רודף והרגו ה"ז שופך דמים וחייב מיתה אבל אין צ"ד ממתין אותו עכ"ל, והראש"ד צפ"ט מהל' מלכים חולק ע"ז וסובר דהבורג נהרג עליו, ובעור ס"י תכ"ה כתב ז"ל ואינו יודע כיון שחייב מיתה למה אין צ"ד ממתין אותו עכ"ל, והנה צאמת אשכחן כה"ג עובת ברמב"ם בהל' רוצח שם שחייבין מיתה לשמים כדין שפ"ד אלא דפטורין ממתת צ"ד, עיי"ש בדברי הרמב"ם פ"ב ה"ז וה"ה גזי הורג את הטריפה או את הגוסס, וצ"ה"ה שם לענין הורג גר חושב דחייבין מיתה לשמים אלא דאין צ"ד ממתין אותם, וצפ"ג שם הניחו במקום שסוף חמה לצוא וכיולת צו דהוי בכלל שפ"ד אלא דפטור ממתת צ"ד, וצ"ה פ"ב צ"ה צ"ה להדיח דתרי דינים נאמרו בצ"ה, ה"ה שחייבין עליו מיתה צ"ד ור"ה שדינה מסור לשמים, ויעו"ש ברמב"ם פ"ט מהל' מלכים דצ"ה הני ר"ה צ"ה נהרג עליהן כמו שנהרג על עוברין דכל דהוי בכלל שפ"ד צ"ה נהרג עליו ולא חימעטו רק מחיוב מיתה האמורה בישראל, וזהו ג"כ שיעתו ברודף שיכול להליל באחד מאבריו דהוי בכלל ר"ה ושפ"ד וצ"ה נהרג עליו וכמבואר בדבריו בהל' מלכים שם, ומשו"ה גם בישראל הוי בכלל שופך דמים וחייב מיתה צדי שמים אלא דפטור ממתת צ"ד. אכן נראה דכוונת בעור היא להקשות דמ"ל חילוק זה דדין רודף שיהא צו תורת ר"ה ולא יהיו חייבין עליו מיתה צ"ד, ולא דמי להורג טריפה או גוסס דאיכא בהם מיטעו"ה לפטורין ממתת צ"ד ושוקר דינא הוא דין פטור משום דהוי בכלל גזרת קטילת, וכן כפפתו והניחו במקום שסוף חמה לצוא או לפני ארי וכיו"צ עיקר פטורם משום דלא הוי הריגה צדיים, אלא דאיתרבו לחיובת צדי שמים בקרה דאח דמכס לנפשותיהם אדרוש, אבל ברודף אס אף הוי בכלל ר"ה ושפ"ד היכן מצינו צ"י דין פטור מחיוב מיתה, והלא עיקר דין רודף הוא דניתן להליל בנפשו וממילא אינו בכלל ר"ה ושפ"ד כלל, אבל שיהא צו תורת ר"ה וצ"ה וצ"ה זה יהיו פטורין עליו ממתת צ"ד, היכן נאמר זאת דדין רודף, וזהו שכתב בעור דכיון דחייב מיתה למה אין צ"ד ממתין אותו. והנה יעו"ש בסנהדרין דף י"ז כיוולת צו דשפ"ד לא תניח, וצפ"ה"ה שם משום דאין לשפוט דמים שאינו

נעשית לאחר הקבלה, היינו משום דהתם חייבין לענין קנין שיקנה הגזילה ע"י השינוי, ולענין קניית הגזילה אזלין בחר שעת היותה ברשות בעלים, ואם רק נשתנית ממנו שהיתה ברשות בעלים הוי שינוי לענין קנין, וכמו צנתן אמר לנצט לנצט שחור ולנצט אדום דקני להממר בשינוי אף דהגזילה והשינוי צאין כאחד, דכל לענין קנין שהוא זכותו של הגזלן כל שנשתנית הגזילה מכפי שהיתה של בעלים קני לה, אבל בגזל כלי ושברו או כחשה הכחשה דלא הדרת לפמשי"ק דעת הרמב"ם דהא דמשלם כשעת הגזילה יסוד דינו הוא דין חיובת של הגזלן שמחוייב להשיב לו כחשה גזל והדין חזק שבהפך הוא המחוייב שלא יוכל לקיים צ"י דין השבה ולומר לו הרש"ל, צוה י"ל דלא שייך למידן כלל לענין זה על שעת היותה ברשות בעלים שהוא עוד קודם הגזילה, רק על שעת חיובת, דהיינו שהחזיק נעשה לאחר שפצר נחתייב בהשבתה אז הוא הנחמד הדין דלא מוקיים צו דין השבה, ולא היבא דהגזילה והחזיק צאין כאחת דלא נחתייב מעולם בהשבה שלי שלם, וי"ע צוה ואם נימא כן אין לנו לריכס למשי"ב למעלה דמשו"ה צעיק הכא צוהאכרי שישתנה שמה משום דצלה"ה אף שאינו יכול לומר הרש"ל מ"מ חייב חיובת לענין המזוה כיון דלא קני לה, אלא דהכא צוהאכרי שחיי דהוי כעין שגזל ממש אף לענין הרש"ל, וי"ד להכחשה דלא הדרת להכחשה נעשה לאחר הגזילה, וה"ל בגזל דיקלח וקטלי צאמת יכול לומר לו גם הרש"ל כיון דהגזילה והחזיק צאין כאחד ופשי"ג. והתוס' לשיעור דס"ל דגם הך דכחשה הכחשה דלא הדרת לענין קנין קמיידי דהוי שינוי גם לענין קנין, משו"ה שפיר הקשו מזה על אונכרי וגזל דיקלח וקטלי, דלענין קנין אין חילוק בין אם השינוי נעשה ברשות הגזלן או בצ"ה עם הגזילה, כל שנשתנה מכפי שהי' ברשות בעלים קני, כ"ל. אבל לדעת הרמב"ם דהוא דין צפ"ע בהשבת גזילה ואמירת הרש"ל ויסודו משום דין החזק הוא, ע"כ שפיר י"ל דחלוק בין אם החזיק נעשה אח"כ לאחר שנחתייב בהשבתה, או צו כחשת עם הגזילה, ואין קושיא כלל מהכחשה דלא הדרת לאונכרי וגזל דיקלח וקטלי, וכפ"י.

בב"ק דף י"ז צ"ה רצה דרסה על כלי ולא שצרתו ונחגבל למקום אחר ונשבר מהו בחר מעיקרה אזלינא וגופי הוא א"ל בחר תצר מנא אזלינא ולרורות נינהו תפשוט לי מדרבה דאמר רצה זרק כלי מראש הגג וצא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן לי מנא תצירא תצר, ופירש"י שם מדחשיב לי מנא תצירא אלמא דבחר מעיקרה אזלינא, והקשה אלאמור"ה הגאון שלטי"ה [אזוק"ל] דלמה לריכסין בזה דרצה לפטורה דמנא תצירא תצר ולמעטא דבחר מעיקרה אזלינא, והרי קי"ל בצ"מ דף כ"ב דאצודה ממנו ומכל אדם רחמנא שרי, וה"ל כלי זה שזרק מראש הגג כיון שעומדת להשבר הרי אין לך אצודה גדולה מנו, וא"כ ה"ל להפטר על שצירחה גם אם בחר תצר מנא אזלינא, ולמה תלי הגמי לפטור שצירחה דין מנא תצירא ובחר מעיקרה אזלינא.

והגר"ה לומר צוה, דהנה יסוד היתר של אצודה ממנו ומכל אדם הוא זה מדין הפקעה, דהפקעה החפץ מרשות בעליו, אס דהפקעה היא מדין יאוש וכמבואר ברמב"ם פ"ה מגו"ה יעו"ש, אס דהוא זה גז"כ דהאצודה בעלמא מפקעה רשות בעלים, אבל הא עכ"פ דיסוד הדין והיתר של אצודה ממנו ומכל אדם הוא זה דין הפקעת רשות בעלים מגוף הדבר הנאצד, אשר לפ"ז נראה דלא שייך היתרה דאצודה רק היבא שחל הדין דאצודה להפקיע את גוף החפץ בעלמא מרשות בעלים, אבל אס אף גם לאחר האצודה נשאר בהחפץ קלת שינוי, שראוי לחול ע"ז דין זכות

הללחו משום הללח נרדף ג"כ אין מפקחין עליו את החג בשבת, דכל שניתן להורגו אין בגופו תורת דחיית שבת, וזכר שכתב רש"י דהוא כגזר קטילה משעת חתימה ר"ל אף שאינו נוגע להללח הנרדף, אבל לא שיהיה ב"י דין גזר קטילה לכל מיניו, ולי"ע בזה.

והגה דין גזר קטילה מלינו אותו לענין שני דברים, חדא לענין דההורגו פטור, ושנית לענין דפטורים על חצלתו, וכמזכיר בסנהדרין דף פ"ה א' הכי אחר נמי אחר גזר קטילה הוא, והחס לענין ממון קמיירי וכדפריך עלה מהא דביישו ישן ומת חייב דקאי לענין ממון, הכי דגם מממנהא דחבלות מופטר משום דין גזר קטילה, וכ"ה ברמב"ם פ"ה מהל' ממרים ה"ב דרק בחטומי צושת חייב משמע דמכל הדי דברים פטור, וכן בערכין דף ו' הניח להדיא היוצא ליהרג הוא שחבל באחרים חייב אחרים שחבלו בו פטורין, ומקור הך דינא בספרי פ' מסעי על הקרא דולא תקחו כופר לנפש רוצח ר' יאשי' אומר הכי שילא ליהרג וחבל באחרים חייב חבלו בו אחרים פטורים בגופו ולא צממונו או עד שלא נגמר דינו ת"ל אשר הוא רשע למות עד שלא נגמר דינו חייב משנגמר דינו פטור ר' יונתן אומר הכי שילא ליהרג וקדם אחר והרגו פטור או עד שלא נגמר דינו ת"ל אשר הוא רשע למות עד שלא נגמר דינו חייב משנגמר דינו פטור ע"כ, הכי דמקרא דולא תקחו כופר לנפש רוצח ילפינן לה לתרווייהו צין למיתה וצין לממון דמשנגמר דינו פטורים עליו, וזהו דין גזר קטילה האמור בכל מקום. והנה בחוספתא דב"ק פ"ט החובל בחייבי גלויות צ"ד חייב בכל בחייבי מיתות צ"ד עד שלא נגמר דינו חייב משנגמר דינו פטור היוצא ליהרג וחבל באחרים חייב חבלו בו אחרים פטורין וכו' הרודף אחר חבירו להכריגו והספך הנרדף וחבל בו או שחבלו בו אחרים פטורין שנאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח, הכי להדיא מדברי החוספתא, דגם ברודף הוי כגזר קטילה ופטורים על חצלתו מקרא דולא תקחו כופר לנפש רוצח כמו היוצא ליהרג אחר שנגמר דינו, [ואין לומר דהחוספתא קיימא בחבלו צו להליל את הנרדף, דזה פשיטא דעביד אינש דינא לנפשי, ומדמיייתי החוספתא קרא דולא תקחו כופר לנפש רוצח משמע דהוא חד דינא עם יוצא ליהרג, ופטורו משום דהוי כגזר קטילה], וכן צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו תיחא בחוספתא מכות פ"ב מאלו גואל הדם בחטומה של עיר הכי הוא כאחד מכל אדם וחייב על מכתו ועל קללתו וחייב על חוקו צין איש וצין אישה וההורגו צמוד גהרג בשוגג גולה לעיר מקלט, הכי דחוק לחטומה של עיר אינו חייב על חוקו, והכי לענין חוקי פשיטא דאין דין גואל הדם שייך כלל לזה ואין חילוק צין גואל הדם לאחר, וכע"כ דפטורו משום דהוי כגזר קטילה ומקרא דולא תקחו כופר לנפש רוצח, הכי להדיא דגם צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו נחשב כגזר קטילה משום חויבה דגואל הדם אף דליכא גמר דין למיתה, וכן הא דחגיגה בחוספתא דחייב על מכתו ועל קללתו הלא הוא משום דציוצא ליהרג קי"ל דאין חייבין על מכתו ועל קללתו יעו"ש צסנהדרין דף פ"ה דילפינן לה מקרא דצעמך צמקיים שצעמך, וקמ"ל דחטומה של עיר הכי הוא ככל האדם והוי ככלל צעמך, אבל ציוצא חוץ לחוס שניתן להרגו הכי הוא ככל יוצא ליהרג שאין חייבין לא על מכתו ולא על קללתו, והכי גס הך דינא דמקיים שצעמך מיתלף תליא בגמר דין, ועיי' דין גזר קטילה שחלה צו פקע מיני דין מקיים שצעמך, ומדחזינן דגם ציוצא חוץ לחוס אין חייבין על מכתו ועל קללתו ולא הוי ככלל מקיים שצעמך, ש"מ דחורת גזר קטילה צו לכל דבר.

והגה לפי הגירסא צמכות דף ו"ב צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו דכל אדם חייבין עליו, הכי מצוה להדיא ללא

שאינו חייב גמור או מותר לגמרי, אומר חייב אי משכחח דחגיגה ר' יונתן צן שאול הכי דחגיגה ריב"ש אומר רודף אחר חבירו להורגו ויכול להלילו בלא אחד מאצריי ולא הלילו נהרג עליו, הכי להדיא דברודף שאפשר להלילו באחד מאצריי השיבא רק כיוצא צו דשפ"ד ולא שפ"ד גמורה, וכפ"ה"ז זה הוא מקור דינו של הרמב"ם דאין חייבין עליו מיתה צ"ד כיון דלאו ראייה גמורה היא ולא הויה אלא רק כיוצא צו דשפ"ד שצ"י גהרג עליו, ולי"ל דהרמב"ם מפרש דגם הך דריב"ש קיימא צצ"י ולא צישראל, אבל עיקר הך מילתא עעמא צעי, למה אין חייבין עליו צישראל, ולמה אינא נחשבת ראייה גמורה, כיון דיכול להלילו באחד מאצריי לא ניתן להלילו צנפשו, וכבר תמכו המפרשים על דברי הרמב"ם.

והגה ראיתי להגר"ש חייגר שרולא לי"ש דעה הרמב"ם, עפ"י"מ שהוצא צמל"מ פ"ח מהל' חובל ומזיק צשם מי שכתבו דהא דאמר דאם יוכלו להליל באחד מאצריי של רודף שאין הורגין אותו שדין זה לא נאמר אלא צאי אחר כזה להליל אבל הנרדף אינו מדקדק צזה עיי"ש, וכיון דהנרדף עלמו רשאי להורגו ממילא הוי גזר קטילה, ומש"ה פסק הרמב"ם דאין חייבין עליו צצ"י א"י לזה מהא דפסק הרמב"ם צפ"ה מהל' רוצח ה"י צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו דרשות ציד גואל הדם וכל אדם אין חייבין עליו, הכי דזה שרשות ציד גואל הדם להורגו משוי ל"י לגזר קטילה ואין חייבין עליו וה"י הכא דכוחה עכ"ד, והנה מלכד דעיקר הך מילתא לא צריחא שיחא חילוק צין גרדף עלמו לכל אדם צדין יוכל להלילו באחד מאצריי, וכמו שכתב שם הגרש"א צעמ"ו עיי"ש צדצריי, וקשה לומר כן צדעת הרמב"ם דכל כה"ג הו"ל לפרושי צבדיא, וכבר הביא הגרש"א מדברי רש"י סנהדרין דף כ"ז ודף ע"ד שכתב להדיא דהך דריב"ש דיוכול להליל באחד מאצריי ולא הלילו נהרג עליו קאי גס על הנרדף עלמו, הנה אפילו אם נימא כן כמש"כ המל"מ, ג"כ לי"ע שיחשב לגזר קטילה צשציל זה, כיון דבעיקר דינו לא ניתן להלילו צנפשו ואין צו חייב מיתה של רודף רק דין רשות לנרדף עלמו, ולא עוד אלא דנראה דגם ציסוד הדין הא דהנרדף עלמו רשאי להורגו לפי"ד המל"מ, אין זה משום דלגבי הנרדף אשחתי דינו של הרודף מלגצי כל אדם, ללא מלינו חילוקא צחויצא דרודף צין נרדף לכל אדם, אלא דהוא דין צפ"ע על הנרדף שמוחל לו להורגו משום דהצא להורג כשכס להורגו, והוא קעין היתרה לנרדף, אבל אין זה חלות דין בגופו של רודף שיחול צו דין חויצא לנרדף, דבגופו של רודף ליכא חילוקא צין אחר לנרדף, וא"כ פשיטא דלא שייך לומר שיחשב צשציל זה לגזר קטילה. וגם עיקר הדין דברודף שניתן להלילו צנפשו וכן צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו מיתשב כגזר קטילה לי"ע, ללא מלינו דין גזר קטילה רק צנגמר דינו, יעו"ש צסנהדרין דף ע"א נגמר דינו קאמרת נגמר דינו גזר קטילה הוא, וצרמב"ם פ"ז מהל' ממרים ה"ט שכל מי שנגמר דינו הכי הוא כהורג ואין לו דם עכ"ל, הכי דהוא דין דהגמר דין עושה אותו כהורג, אבל ברודף שאין צו גמר דין, ואך שניתן להורגו משום הללח הנרדף, מה משוי ל"י לגזר קטילה, וכן צרונה שילא חוץ לעיר מקלטו שאין צו גמר דין רק דין רשות לגואל הדם צמה יחול עליו דין גזר קטילה, ולי"ע. והנה יעו"ש צפירש"י סנהדרין דף ע"ב שכתב דהא דאין מפקחין עליו את החג בגל צצא צמחרת הוכח דצא על עסקי נפשות הוא משום דכיון דניתן להורגו צלא התראה גזר קטילה הוא משעת חתימה, הכי להדיא דגם ברודף צצא צמחרת שאין צו גמר דין חל צו תורת גזר קטילה, אכן י"ל דכונת דברי רש"י הוא, דכיון דניתן להורגו ע"כ לא ניתן לדחות עליו את השבת ולענין זה הוא נחשב כגזר קטילה, וכונת דברי רש"י הוא רק דאף צאופן שאין צמניעת

במפרשים שנקשו עטם לזה. אכן לפמ"ש"כ הדבר מצוהר היעב, דהא ודאי לכו"ע דבקרע נאמרו שני דינים צרובה שילא חוץ לעיר מקלטו, חדא לענין גואל הדם שכוף דקין דורלנא גואל הדם את הרולח, ושנית דקין דאין לו דם שנאמר לענין כל אדם וכמו שהבאנו מהספרי, והשתא פליגי ריב"ג ורי"ע בפירושה דאין לו דם, דלריב"ג דהאי ורלח פירושו מלוא ואיכא מלוא בגואל הדם, דריש ליה להאי חוץ לו דם הנאמר לענין כל אדם דנאמר צוה דין רשות לכל אדם, ורי"ע דס"ל דורלח פירושו רשות וגם בגואל הדם אינו אלא רשות ולא מלוא, ח"כ דקין דאין לו דם הנאמר לענין כל אדם כל דינו הוא רק דחלה צו תורת גזרע קטילה מגז"כ ואין חייבין עליו וכמ"ש, אבל רשות ליכא בכל אדם, ונמלא דשני הפלוגתות תלויין זה צוה, ואחתי היעב.

ועב"פ מצוהר מדברי הרמב"ם, דהא דכל אדם אין חייבין עליו צינא חוץ לתחום עיר מקלטו, הוא דין מסוים בפ"ע מקרא דאין לו דם, וא"כ אין זה ענין כלל לרודף שיכול להצילו בחדא מאבריו אף אם גימא דהגרדף עלמו רשאי להורגו, וגם נסתרה מעשה הבהוכה מדברי התוספתא דהל דין גזרע קטילה גם שלא בגמר דין מדאין חייבין על מכתו ועל קללתו ועל הצלתו שזכו רק משום דין גזרע קטילה וכמצוהר בסנהדרין דף פ"ב, דשאני רולח שילא חוץ לעיר מקלטו דדין גזרע קטילה שלו הוא מגז"כ בפ"ע דרחמנא שוויי לגזרע קטילה צעיקר דינו בקרע דאין לו דם, אבל בעלמא אכ"כ דכל דין גזרע קטילה הוא מהדינים הנאמרים בגמ"ד וכל חלותו היא רק ע"י מעשה גמ"ד, וכמו שהבאנו מלשון הרמב"ם שכל מי שנגמר דינו הרי הוא כהרוג ואין לו דם, הרי דיסוד דין גזרע קטילה שבכ"מ פירושו הוא שכל שחלה צו תורת גמ"ד למיתה משום זה בעלמו חלה צו דין אין לו דם, וזהו דין גזרע קטילה האמור בכ"מ, וא"כ הלא ציסוד דינו הוא מהדינים שנאמרו בגמ"ד, וכל עיקר דין גזרע קטילה ילפינן ליה מקרע דאשר הוא רשע למות וכדבבאנו מהספרי שזכו רק בגמ"ד, אלא דמדברי התוספתא דצ"ק שהבאנו הרי מצוהר דגם צרודף אחר חצרו להרוג אין חייבין על הצלתו משום דין גזרע קטילה וכמו שהבאנו למעלה, הרי להדיא דגם צרודף שאין צו גמ"ד וכל דין הריגתו משום הלל נרדף מ"מ נחשב כגזרע קטילה, וכאשר כ"ה גם פשעות דברי רש"י גבי צו צמחתת דהוא גזרע קטילה משעת חתיכה, ולי"ע.

Otzrot Hatorah
תורתנו החדשה

והנראה לומר צוה, דבאמת גם צרודף דין גזרע קטילה שלו הוא דין מיוחד מגז"כ, וכדכתיב בקרע גבי צו צמחתת אין לו דמים, וא"כ נאמר צוה דין מסוים דמלצד עיקר ההלכה של נרדף חלה על עצמו של הרודף וצו צמחתת תורה אין לו דמים, ושני דינים נאמרו צרודף, חדא עיקר דין ההלכה של נרדף שניתן להצילו בנפשו של רודף, ושנית דהרודף עצמו תורת אין לו דמים עליו לגבי כל הדינים, ודבר זה יש ללמוד מדברי הרמב"ם בפ"ע מה"י גיובה ה"ז שכתב ח"ל הצו צמחתת צין ציוס צין ציליה אין לו דמים אלא אם הרגו צע"כ"ו או שאר האדם פטורין ורשות יש לכל להורגו צין צחול צין צשצת בכל מיתה שיכולין להמיתו שנאמר אין לו דמים עכ"ל, אשר לכאורה לשוני ל"צ שחלקן לשנים דקין דאם הרגוהו פטורין והדין דרשות להורגו, וגם נקט מתחילה דקין דאם הרגוהו פטורין ואח"כ כתב דרשות להורגו, ולכאורה ל"ע דהלא אדרבה עיקר דקין של צו צמחתת הוא דניתן להורגו משום הלל הנרדף, וזהו מילתא דממילא דכיון דרשות להורגו ממילא לויכא חיובא על הריגתו, ולמה חלקן הרמב"ם לשנים, ועוד דאחיה דין של פטור יש צוה הלל כיון דניתן להורגו ח"כ הא נמלא דאין הריגתו בכלל ריחיה ושפיכת דמים כלל, ולמה נקט הרמב"ם דקין דאם הרגוהו פטורין.

אכן

דלא הוי בכלל גזרע קטילה, ולפי כך גירסא ל"ל דהתוספתא קיימא אליבא דריב"ג דס"ל שם דמלוא ציד גואל הדם, ולדידיה נחשב כגזרע קטילה ואין חייבין לא על מכתו ועל קללתו ולא על זק חבלה שלו, אבל לרי"ע דרשות ציד גואל הדם וכל דינו אינו אלא דין רשות, משו"כ כל אדם חייבין עליו ולא נחשב כגזרע קטילה, אולם לפי הגירסא השני שכן היא גם גירסת הרמב"ם דכל אדם אין חייבין עליו, הרי לכאורה מצוהר דגם ע"י דין רשות דגואל הדם פקע מיני חיוב ריחיה לכל אדם כדון גזרע קטילה וכמו שהביא הגר"ש"א, והתוספתא קיימא אליבא דרי"ע. אולם באמת נראה מדברי הרמב"ם דהא דכל אדם אין חייבין עליו, אין זה כלל משום דין רשות של גואל הדם שנחשב ע"י זה ממילא גזרע קטילה, כ"א דהוא דין בפ"ע ונלמד מקרע מיוחד, ח"ל הרמב"ם בפ"ה מה"י רולח ה"י נכנס לעיר מקלטו וילא חוץ לתחומה צדון הרי זה התיר עצמו למיתה ורשות לגואל הדם להורגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו שנאמר אין לו דם עכ"ל, הרי מפורש בדברי הרמב"ם דהא דכל אדם אין חייבין עליו ילפינן לה מקרע דאין לו דם, ח"כ הוא זה דין מסוים בפ"ע הנאמר בתורה על רולח שילא חוץ לעיר מקלטו שאין לו דם ואין חייבין עליו, ונראה דעת הרמב"ם היא, דבאמת שני דינים נאמרו צרובה שילא חוץ לעיר מקלטו, חדא דקין של גואל הדם לריב"ג למלוא ולרי"ע לרשות וזה נלמד מקרע דורלח גואל הדם את הרולח, וכמצוהר במכות שם דריב"ג ורי"ע פליגי בפירושה דורלח אם פירושו מלוא או רשות, ודין זה נוהג רק בגואל הדם, והדין דאין לו דם הנאמר בסיפא דקרע הוא דין בפ"ע, והוא דין הנאמר על עצמו של הרולח דחלה צו תורת אין לו דם ואין חייבין על ריחיה, ודין זה אינו שייך דוקא לגואל הדם, כ"א דעיקר דינו הוא חלות דין בגופו של הרולח דדין תורת אין לו דם עליו, וממילא דאין עליו חיוב ריחיה כלל אף לכל אדם, וזהו מה דתנין בדברי ר"ע דכל אדם אין חייבין עליו משום דחלה צו בעלמו חלות דין דאין לו דם, ומקור דבר זה נראה הוא מהא דאיתא בספרי פי' מסעי ומלא אוחו גואל הדם בכל אדם, ובפסיקתא זערתא הביא הגרסא ומלא אוחו גואל הדם וגו' אין לו דם אפילו בכל אדם, [וכן משמע הגירסא בתוספתא מכות פ"ב אין לו דם בכל אדם עיי"ש], וכן הן דברי הרמב"ם דהא דכל אדם אין חייבין עליו הוא דין בפ"ע מקרע דאין לו דם. ולפי"ז אין ראי' מהא דכל אדם אין חייבין עליו דנחשב גזרע קטילה ע"י דין רשות של גואל הדם, כיון דנחשב דהכא פטור מלד עלמו מגז"כ דאין לו דם שנאמר לענין כל אדם, ואדרבה שמעין מכה דלריכיון לקרע דאין לו דם לפטור כל אדם, ש"מ דאינו נחשב ממילא לגזרע קטילה ע"י דין רשות של גואל הדם, אשר לפי"ז נראה דגם הא דבבאנו מהתוספתא דחוץ לתחום עיר מקלטו דאין חייבין לא על מכתו ולא על קללתו ולא על זק חבלה שלו, לאו משום לתא דגואל הדם הוא דקאחיון עלה, כ"א דהוא מכה חלות דקין דאין לו דם הנאמר על עצמו של הרולח דרחמנא שוויי צוה לגזרע קטילה, וצעיקר דקין דאין לו דם נאמר דין גזרע קטילה, ונמלא דדין גזרע קטילה שלו הוא מגז"כ שנאמר צעיקר דינו של הרולח שילא חוץ לתחום, אבל ע"י דין רשות של גואל הדם אינו נחשב ממילא לגזרע קטילה.

והנה ז"ל הגמ' במכות דף י"ב ת"ר ורלח גואל הדם את הרולח מלוא ציד גואל הדם אין גואל הדם רשות ציד כל אדם דברי ריב"ג ר"ע אומר רשות ציד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו, וגירסא שני שם וכל אדם אין חייבין עליו, מ"ע דריב"ג מי כתוב אם רלח ורי"ע מי כתוב ורלח, והיינו דפליגי בפירושה דורלח אם פירושו מלוא או רשות, ואכתי לא נחבאר עטם פלוגתתן לענין כל אדם, ויפוי"ש

פ"ג הי"ב האזקת נרוד בכותל וחזרה האזן לאחורוי והרגה חייב מיתה צ"ד שמכחו היא בזה וכו' זרק חזן למעלה והלכה ללדון והרגה חייב עכ"ל, מקור דבר זה הוא בסנהדרין דף ע"ז יט"ו, שם חלה דהחוס' שם הקשו לל"ל עעמא דחללה מכחו, והרי קי"ל דחזנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מזוי' והזקו מיתחיבי משום אש ולמ"ד אשו משום חליו חייב גם בנפשות בדמוכה צ"ק דף כ"ב גבי עצד כפות לו דאיכה בזה גס חייב מיתה למ"ד אשו משום חליו, וא"כ גם בלה חללה מכחו לריך הוא להתחיוב, ותיירו דהסוגיא דסנהדרין קיימא כמ"ד אשו משום ממונו. ולפ"ז קשה על הרמב"ם שפסק צפ"ד מהל' זקוי ממון דאשו משום חליו, וגם פסק שם דבעצד כפות לו וגדי סמוך לו פטור מתשלומין חף בלה הלית בגופו של עצד, והיינו משום קלצ"מ, וא"כ למה הולך הכא לטעמא דמכחו היא בזה ובקושיה החוס', וז"ע.

והנה צ"ק דף מ"ג ח"ל רבא ח"ה אשו שלא בכוונה עפ"י עדים נשלם דמים ומנה ל"י לרבה דלא משלם חילימא מדתקן ה"י גדי כפות לו ועצד סמוך לו ונשרף עמו חייב עצד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור האמר ר"ל כגון שהלית בגופו של עצד דקלצ"מ וכו' חלה רבא גופי אצטעוי מצטערי ל"י אשו שלא בכוונה מו משלם דמים או לא מי אמרוין גבי שור הוא דבכוונה משלם כופר שלא בכוונה משלם דמים אבל אשו דבכוונה לא משלם כופר שלא בכוונה נמו לא משלם דמים או דלמא כיון דגבי שורו שלא בכוונה אצ"ג דליכה כופר משלם דמים גבי אשו נמו אצ"ג דבכוונה לא משלם כופר שלא בכוונה מיהת משלם דמים ולא ידעינן תיקו ע"כ, ויעו"ש צפירש"י דרבא כר"י ס"ל דאשו משום חליו זלהכי קמייצעי ל"י דוקא בזהו בכוונה דבכוונה פטור משום דקלצ"מ, אולם בחוס' שם מפרשי דהסוגיא הכא קיימא דוקא חליצה דר"ל דאשו משום ממונו דהוית דומיא דשור ובה דקאמר אשו שלא בכוונה לאו דוקא נקט דה"ה בכוונה עיו"ש בדבריהם, וכבר הקשו הראשונים על פירש"י דהרי קי"ל דגם חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין וא"כ גם בשלה בכוונה קלצ"מ, ורבא בעלמו קאמר בכתובות דף ל"ה דליכה למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין מדתנא דבי חזקי' דלא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין לחייבו ממון חלה לפטרו ממון, וצ"ע דרבא הכא חליצה דר"ל קאמר למיתתי [דהרי רבא בעלמו כר"י ס"ל דקאמר צדק כ"ב שם דקרא זמניתא מסייע ל"י לר"י דאשו משום חליו], או דקאי הכא בזהו שהוא ממונו בלבד כגון דכלו ל"י חליו בדחיתא החס, עיו"ש בדברי הראשונים מש"כ בזה, ועוד יותר קשה על פירש"י דאי בזהו שהוא חליו קיימינן הכא וחתוין לחייבו משום חליו ומטעמא דהוי שלא בכוונה, א"כ מ"ש אש משאר רוחה שלא בכוונה דאיפלגי רבי ורבנן בסנהדרין דף ע"ט אש איכה חייב ממון או לא, ורבא בעלמו קאמר החס דהאי דתנא דבי חזקי' מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן ומסוק שם דלאו בר קטלה הוא ולאו בר ממנוח הוא, וא"כ הלא ה"ה גס בזהו למ"ד אשו משום חליו דהוי רוחא ממא, ומ"ש אש משאר רוחה שלא בכוונה, והן הן דברי החוס' שכתבו דהסוגיא הכא קיימא דוקא למ"ד אשו משום ממונו דהוא דין חייב ממון מחודש כמו שור, וחליצ"י הוא דשייך למייצעי אש נאמר ב"י גס חייב דמים של אדם כמו גבי שור או לא, אבל למ"ד אשו משום חליו היינו אדם המזיק, ויודון ככל רוחה שלא בכוונה, ולא שייך למילפי מחיובא דשור כלל.

והנה ברמב"ם פ"ד מהל' חובל ומזיק הליה ז"ל הנוגף את האשה ויאלו ילדי ומתה אצ"פ שהי שוגג ה"ז פטור מן התשלומין וכו' שנאמר ולא יכוי אסון וגוי לא חילק הכתוב בין שוגג למזיד בדבר שיש בו מיתה צ"ד לפטרו מן התשלומין צ"ד א'

אכן נראה, דהרמב"ם השמיטנו בזה דעיקר דינו של זה במחאתת הוא דרחמנא שויי לאין לו דמים, ועל כן ממילא דהא דאם הרגוהו פטורין חיו תלוי בזה שרשות להורגו משום הללת הנרדף, כי אם דפטורו מלד עלמו משום דחלה עלי' בעלמו דין דאין לו דמים, ואף אם היינו יכולים למלאה הריגה שאין זה הללת נרדף, ג"כ פטורין עליו כדון אין לו דמים וגזרתי קטילה, והן הן דברי הרמב"ם דבזה במחאתת אין לו דמים ומשום הכי אם הרגוהו פטורין וזהו עיקר הפטורו משום דאין לו דמים, ונמלא דבאמת שני דינים הם, חדא דהא דין של אין לו דמים שהוא חלות דין בגופו של הרודף וזהו במחאתת שנחשב כגזרתי קטילה ופקע מיני חייב ריחיה וזהו הדין דאם הרגוהו פטורין, ועוד נכלל בהקרא דאין לו דמים דין של רשות שניתן להורגו משום הללת הנרדף, וזהו שחלקן הרמב"ם לשנים משום דבאמת שני דינים הם, חלות הדין שבגופו דרחמנא שויי לאין לו דמים וגזרתי קטילה שזהו המועיל להפטר על הריגתו, ושנית הדין דניתן להורגו משום הללת הנרדף. ולפ"ז נראה דגם ה' דתניא בתוספתא דאם חבלו בו פטורין מקרא דולא תקחו כופר וגו', יסוד דין זה הוא משום דרחמנא שויי לאין לו דמים ותורת גזרתי קטילה ב"י מגז"כ, וע"כ דינו כגזרתי קטילה לכל מיני בין לענין פטור הריגה בין לענין פטור חבלה.

ועכ"פ נמלינו למדים דהא דרודף פטורים על הריגתו חיו תלוי בזה שרשות להורגו משום הללת הנרדף, כי אם דהוא דין צפ"ע משום דחלה ב"י תורת אין לו דמים וגזרתי קטילה, והוא חלות דין בגופו של הרודף המועיל לפטור על הריגתו דין גזרתי קטילה גם בלה טעמא דהללת הנרדף, ולפ"ז נראה דהו יסוד דינו של הרמב"ם דרודף שיכול להלילו בחד מאצריי חף דאסור להורגו מ"מ פטורים על הריגתו, משום דס"ל דהא דשיכול להלילו בחד מאצריי אסור להלילו בנפשו, היינו רק דהו ליכה המורה והרשות של הריגה הרודף שהיא משום הללת נרדף, אבל זה הדין השני שיש ברודף דאין לו דמים ונחשב כגזרתי קטילה, זה לעולם איתי חף שיכול להלילו בחד מאצריי, דכל שעלם מעשה הרדיפה יש זה דינה דניתן. להלילו בנפשו חלה על הרודף דינה דאין לו דמים ואין חייבין עליו, והגע עצמך, הרי שיש אחד בסוף העולם שאינו יכול להליל את הנרדף חלה א"כ יברוג לרודף הלא הוא מותר להורגו וניתן לגבי להלילו בנפשו, וא"כ נמלא דהרודף בעלמו יש עלי' חלות דין דניתן להלילו בנפשו, והדין שיכול להלילו בחד מאצריי חל לגבי כל מליל ומליל צפ"ע שכל שיכול להלילו בחד מאצריי אסור להורגו, וא"כ כל זה הוא לענין עיקר דין ההללה שנאמרה לגבי המלילים, אבל הדין דאין לו דמים דהוא חלות דין בגופו של רודף ואינו שייך להמלילים, בזה כל שהרואה בעלמו ניתן להלילו בנפשו לגבי מי שיהי חלה עלי' הדין דאין לו דמים, וממילא דכל אדם אין חייבין על הריגתו, דבהדין דאין לו דמים אין חילוק בין מי שהורגו דהוא חלות דין על גופו שנחשב לגזרתי קטילה, וזהו שכתב הרמב"ם דאף דהוי בכלל שופך דמים כיון דפקע מיני דין רשות מ"מ אין חייבין עליו, כמ"ש דזה הוי דין צפ"ע דאין חייבין עליו משום דאין לו דמים, ואפילו אם נימא דגם לענין הדין דאין לו דמים ג"כ דינו מתחלק, דלגבי מי שאינו יכול להלילו חלה בנפשו חלה בו תורת אין לו דמים, ולגבי מי שיכול להלילו בחד מאצריי הרי הוא ככל אדם ופקע מיני גס חלות הדין של אין לו דמים, מ"מ כיון דנחבאר דהדין דאין לו דמים הוא חלות דין בעלמו של הרודף, א"כ י"ל דלענין להתחייב מיתה על הריגתו כל אד אין לו דמים שיש בו די לפטורו, ומאחר שיש בו עכ"פ תורת אין לו דמים לגבי מי שיהי, שוב אין חייבין עליו מיתה, וזהו שכתב הרמב"ם דהורגו אין צ"ד ממתין אותו.